

ROZWÓJ MOWY DZIECKA

Drodzy Rodzice, oceniając stopień rozwoju mowy dziecka musicie pamiętać, że nie przebiega on u wszystkich dzieci jednakowo. U jednych szybciej, u innych znacznie wolniej. Dlatego, nie należy porównywać stopnia rozwoju mowy z innymi dziećmi. Niejednakowa jest również kolejność przyswajania przez dziecko poszczególnych głosek.

To, jak rozwija się mowa Waszego dziecka zależy zarówno od wpływu środowiska jak również od psychofizycznego rozwoju Waszej pociechy, czyli od:

- dojrzałości ośrodkowego układu nerwowego,
- koordynacji nerwowej mięśni narządów artykulacyjnych,
- właściwego mechanizmu oddychania,
- prawidłowego wykształcenia się narządów artykulacyjnych,
- sprawnego działania analizatorów: słuchowego, wzrokowego, kinestetycznego,
- odpowiednich warunków środowiskowych,
- prawidłowego rozwoju fizycznego, ruchowego i psychicznego.

Rozwój mowy można podzielić na cztery okresy:

- **okres melodii** (trwa od urodzenia do 1 roku życia), w tym czasie dziecko poznaje przedmioty i zaczyna kojarzyć nazwę z przedmiotem, poprawnie wymawia samogłoski: a, e, i oraz spółgłoski: m, b, n, d, t. Już kilka tygodni po narodzinach pojawiają się u dziecka pierwsze dźwięki „ehh”i „uhuh”. Oficjalnie nazywa się to wokalizacją. Dziecko mając otwartą buzię, wydaje samoistne dźwięki. Następnie w wieku około 2 miesięcy niemowlęta zaczynają

gruchać. Wydają one przy tym wszystkie dźwięki, jakie tylko człowiek może wydać, nawet te, które nie występują w języku macierzystym. Oznacza to, że nie mogły się nauczyć tych dźwięków przez imitację i że muszą one istnieć w dziecku. Także dzieci głuche początkowo gruchają i gaworzą. Jednakże u dzieci, które siebie samych lub też rodziców nie słyszą, gaworzenie to po około trzech miesiącach znika. Chociaż więc wydawanie dźwięków nie jest spowodowane imitacją, to jednak słyszana mowa pobudza dziecko do mówienia. Pomiędzy 7 a 10 miesiącem życia dźwięki, które nie należą do mowy ojczystej stopniowo zanikają, a dzieci zaczynają gaworzyć używając wyłącznie dźwięków, które słyszą w swym otoczeniu (poprzez naśladownictwo). Dzieci imitują nie tylko dźwięki, ale także intonację i melodię głosu matki. W pierwszym roku życia można usłyszeć, jak dziecko opowiada długie historie pełne niezrozumiałych słów, ale stosując intonację ludzi dorosłych.

- **okres wyrazu** (trwa od 1 do 2 roku życia), w tym okresie dziecko używa już prawie wszystkich samogłosek - z wyjątkiem nosowych, oraz spółgłosek ;p, pi, b, m, t, d, n, k, j, ś, ź, ć, dź, ch; zna około 300 słów, wypowiedzi są głównie jednowyrazowe, które oznaczają przedmiot, czynność oraz stosunek dziecka do przedmiotu lub czynności);
- **okres zdania** (w tym okresie -1,5-2-3 rok życia) dziecko wypowiada już poprawnie wszystkie samogłoski oraz spółgłoski: p, b, m, pi, bi, mi, f, w, fi, wi, k, g, ch, t, d, n, l; pojawiają się pierwsze zdania, początkowo złożone z 3 słów, później złożone z 4-5 słów;
- **okres mowy swoistej** (przypada między 3 a 7 rokiem życia), dziecko trzyletnie porozumiewa się prostymi zdaniami, wymawia wszystkie samogłoski i spółgłoski: p, pi, bi, m, mi, n, ni, f, fi, w, wi, t, d, n, l, li, ś, ź, ć, dź, j, k, ki, g, gi, ch; dziecko czteroletnie wymawia: s, z, c, dz; dziecko pięcio-, sześćoletnie wymawia: sz, cz, ż, dż, r; dziecko siedmioletnie ma utrwaloną poprawną wymowę wszystkich głosek oraz opanowaną technikę mówienia, poprawną pod względem artykulatoryjnym, gramatycznym i składniowym.

Jednak u znacznej liczby dzieci w tym okresie występują zaburzenia i opóźnienia mowy wymagające pracy korekcyjnej, logopedycznej.

Drodzy Rodzice pamiętajcie, że dziecko 6-7 letnie powinno mieć już utrwaloną poprawną wymowę wszystkich głosek oraz opanowaną technikę mówienia. Jeśli rozwój mowy jest opóźniony należy niezwłocznie skontaktować się z logopedą !!!

Na podstawie literatury można stworzyć kilka „przykazań logopedycznych”, które usystematyzują powyższe informacje i staną się wskazówkami dla każdej mamy i dla każdego taty (wg Leona Kaczmarka).

- Narządy mowy dziecka kształtują się i zaczynają funkcjonować już w życiu płodowym. Są one ogromnie wrażliwe na wszystkie bodźce fizyczne i chemiczne, zarówno sprzyjające jak i szkodliwe.

- Mowa otoczenia powinna być poprawna. Do dziecka trzeba mówić wolno, dokładnie i wyraźnie, trzeba zaniechać sztucznego spieszczania i używania tzw. języka dziecięcego.
- Dziecko powinno reagować na aktywność uczuciową i słowną otoczenia. Na początku jest to uśmiech, ruch rączki, przegięcie ciała. Szybko jednak nastąpią reakcje głosowe. Gdy się nie pojawiają, trzeba koniecznie zbadać słuch dziecka, gdyż może on być osłabiony.
- Absolutnie nie wolno krępować dziecka w reagowaniu na aktywność otoczenia.
- Jeśli dziecko ma nieprawidłową budowę narządów mowy (rozszczep warg, dziąseł, podniebienia, zniekształcenia w układzie szczęk, uzębienia itp.), powinno się bezwzględnie pójść z nim do lekarza specjalisty np. do ortodonta.
- Dziecko leworęczne należy otoczyć specjalną opieką. W okresie kształtowania się mowy nie wolno zmuszać go do posługiwania się Prawą ręką, gdyż mogą wystąpić zaburzenia mowy.
- Kiedy dziecko samo zaczyna coraz więcej mówić nie wolno tej skłonności gasić np. obojętnością lub cierpką uwagą, bo wówczas dziecko zamyka się w sobie, staje się nieufne, niemieje.
- Nie należy hamować żywiołowego pędu dziecka do mowy.
- Należy pilnie obserwować czy kształtowanie się mowy dziecka przebiega zgodnie z przyjmowaną normą.
- Od momentu zdobycia przez dziecko umiejętności mówienia zdaniami nie wolno bezustannie przeszkadzać mu przez ciągle poprawianie i zmuszanie do poprawnego powtarzania, gdy dziecko nabawi się kompleksu niższej wartości, straci zaufanie do otoczenia, przestanie mówić.
- Dziecko trzyletnie monologuje, ale chce też rozmawiać z otoczeniem, zadaje mnóstwo pytań i przepada za opowiadaniem. Nie wolno lekceważyć tych faktów, gdyż pomagają to dziecku w wysławianiu się, w umiejętności wyrażania swych myśli i uczuć.
- Jeśli mimo wszystko nie udało się zapobiec powstaniu defektów mowy, nie wolno się poddawać. Powstające coraz liczniejsze poradnie logopedyczne są w stanie pomóc dziecku, o ile rodzice i wychowawcy będą z nimi jak najściślej współpracować.

WSKAZÓWKI DLA RODZICÓW

Co należy zrobić, aby zapobiegać nieprawidłowościom w rozwoju mowy?

- Zapoznać się z prawidłowościami rozwoju mowy dziecka.
- Śledzić uważnie proces rozwoju mowy swojego dziecka, czy nie pojawiają się niepokojące objawy, np.
  - nieprawidłowość w budowie narządów mowy,
  - brak gaworzenia we właściwym czasie,
  - brak mowy u 3-letniego dziecka.
- Zająć się o prawidłowy rozwój mowy dziecka już we wczesnym dzieciństwie.
- Dbać o właściwą opiekę medyczną, racjonalne odżywianie, pozytywne postawy wychowawcze w domu i w szkole, życzliwe postawy międzyludzkie.
- Od urodzenia mówić do dziecka językiem dorosłych, nie używać spieszczeń.
- Nie wymagać od dziecka posługiwania się mową dorosłych, ale też nie naśladować jego języka. Utrudnia to dziecku naukę mowy.
- Nie przestawiać dziecka leworęcznego na rękę prawą bez konsultacji z psychologiem.
- Zapobiegać chorobom uszu, przewlekłym stanom kataralnym i wadom zgryzu.
- Starać się słuchać, co dziecko do nas mówi, ponieważ chętnie słuchane - chętnie mówi.
- Zachęcać dziecko do mówienia, nawet jeśli ma zaburzoną mowę.

KIEDY DO LOGOPEDY?

Drogi Rodzicu, obserwuj dziecko i udaj się do specjalisty, jeżeli:

- podczas mówienia wsuwa język między zęby (bez względu na wiek),
- ma zmiany anatomiczne w obrębie narządów mowy, np. krótki język, skrócone wędzidełko pod językiem, krzywy zgryz,
- mówi przez nos,
- istnieje wątpliwość, czy dobrze słyszy,
- zamienia głoski dźwięczne ich bezdźwięcznymi odpowiednikami, np. buda – puda,
- nie wymawia samogłosek ustnych: a, o, e, u, y, i,
- zniekształca głoski,
- zacina się podczas mówienia.

